

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 czerwca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jan Kremer
Sędziowie:	SSA Marek Boniecki (spr.) SSO del. Wojciech Żukowski
Protokolant:	st. sekr. sądowy Marta Matys

po rozpoznaniu w dniu 16 czerwca 2020 r. w Krakowie na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa W. D. (1) i M. H.

przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie (...)

o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 17 grudnia 2019 r. sygn. akt I C 637/19

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od strony pozwanej na rzecz każdego z powodów kwoty po 4.050 zł (cztery tysiące pięćdziesiąt złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.**

SSO Wojciech Żukowski SSA Jan Kremer SSA Marek Boniecki

Sygn. akt I ACa 344/20

Uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z dnia 16 czerwca 2020 r.

Wyrokiem z dnia 17 grudnia 2019 r. Sąd Okręgowy w Krakowie zasądził od Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz W. D. (1) i M. H. kwoty po 119.707,75 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 17 grudnia 2019 r. do dnia zapłaty; oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz zasądził od strony pozwanej na rzecz powodów koszty procesu.

Sąd Okręgowy ustalił stan faktyczny szczegółowo zaprezentowany w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, z którego to uzasadnienia wynika, że poprzednik prawny powodów W. D. (1) po II wojnie światowej był właścicielem zabudowanej nieruchomości o powierzchni 6,28 ha, położonej w gminie (...)W związku z przesiedleniem osób pochodzenia

łemkowskiego w ramach akcji (...) na Ziemię Zachodnie, poprzednik prawny powodów został pozbawiony posiadania ww. nieruchomości. Nieruchomość należąca do W. D. (1) została nabyta przez J. J. oraz S. M.. Orzeczeniem Starostwa Powiatowego (...) z 2 stycznia 1950 r., znak(...) W. D. (1) utracił na rzecz Skarbu Państwa własność nieruchomości położonych w gromadzie(...) gmina (...) Decyzją z 6 lutego 2014 r., znak (...)Wojewoda (...) stwierdził nieważność ww. orzeczenia z 2 stycznia 1950 r. W uzasadnieniu Wojewoda wskazał, że przejmowana nieruchomość nie była należycie oznaczona w osnowie decyzji. Stanowiło to rażące naruszenie prawa, a zatem spełniona została przesłanka z art. 156 §1 pkt 2 k.p.a. Nadto wskazano, że brak oznaczenia nieruchomości w osnowie decyzji powodował, że orzeczenie z 2 stycznia 1950 r. było niewykonalne, co również stanowiło przyczynę jego nieważności (art. 156 §1 pkt 5 k.p.a.). Z uwagi na wskazane uchybienia Wojewoda wskazał, że brak było podstaw do przyjęcia negatywnej przesłanki stwierdzenia nieważności z art. 156 §2 k.p.a. Skoro w orzeczeniu nie oznaczono nieruchomości, to nie sposób przyjąć, że wywołało ono nieodwracalne skutki. Spadek po W. D. (1), zmarłym 25 marca 1956 r., nabyła A. D. w 4/16 części oraz: T. D. (1), E. D., T. D. (2) i M. H. - każde po 3/16 części. Spadek po A. D. nabyli: T. D. (1), E. D., T. D. (2) i M. H. - każde po 1/4 części. Spadek po T. D. (2) nabyli: D. P. i I. C. - po ⁽¹⁾/3 części każda oraz S. K. i B. K. - po ⁽¹⁾/6 części każdy. Spadek po E. D. nabyli: S. D., R. D. oraz J. W. - po ⁽¹⁾/3 części każdy. Spadek po S. D. nabyli: R. D. oraz J. W. - po 1/2 części każdy. Spadek po T. D.. Wartość odtworzeniowa nieruchomości W. D. (2) wynosi 478.831 zł. Ani W. D. (1), ani jego następcy prawni nie otrzymali nieruchomości zamiennej ani odszkodowania za zabrane gospodarstwo rolne.

W ustalonym przez siebie stanie faktycznym Sąd Okręgowy przyjął, że:

- podstawę prawną roszczenia odszkodowawczego powodów stanowił art. 160 §1 k.p.a. w zw. z art. 156 §1 k.p.a.;
- bezzasadny okazał się zarzut pozwanego dotyczący braku związku przyczynowego między decyzją z 2 stycznia 1950 r. a szkodą w postaci utraty prawa własności przez poprzednika prawnego powodów, którego to braku upatrywał w tym, że gdyby nie uchybienie o charakterze formalnym (brak oznaczenia nieruchomości w osnowie orzeczenia), to poprzednik prawny powodów i tak zostałby pozbawiony prawa własności nieruchomości, bowiem spełnione zostały przesłanki materialnoprawne;
- w okolicznościach rozpoznawanej sprawy nie było dopuszczalne wyłączenie odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa z powołaniem się na koncepcję legalnego alternatywnego zachowania sprawcy, albowiem uchylona decyzja obarczona była wadą formalną tej wagi (brak oznaczenia przejmowanej nieruchomości w osnowie decyzji), że stanowiła naruszenie przepisów proceduralnych o charakterze gwarancyjnym, co miało bezpośrednie przełożenie na możliwość obrony swoich praw;
- skutek w postaci utraty prawa własności nieruchomości nie nastąpił wraz z przesiedleniem poprzednika prawnego powodów ani w wyniku wydania nieważnej decyzji administracyjnej, lecz dopiero rozporządzenia tym prawem przez Skarb Państwa na rzecz osób trzecich; jednak ww. decyzja stanowiła podstawowe ogniwo w łańcuchu zdarzeń prowadzących do utraty prawa własności nieruchomości przez poprzednika prawnego powodów, a zatem zachodzi związek przyczynowy w rozumieniu art. 361 §1 k.c. a szkodą powodów.

Wyrok powyższy w części uwzględniającej powództwo i rozstrzygającej o kosztach procesu zaskarżył apelacją pozwany, wnosząc o jego zmianę poprzez oddalenie powództwa w całości.

Apelujący zarzucił naruszenie prawa materialnego w postaci art. 417¹ k.c. w zw. z art. 361 k.c., poprzez uznanie, że pomiędzy szkodą a wydaniem przez pozwanego decyzji administracyjnej, która została następnie wyeliminowana z obrotu prawnego istnieje adekwatny związek przyczynowy.

W odpowiedzi na apelację powodowi wnieśli o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy prawidłowo, z poszanowaniem reguł wyrażonych w przepisie art. 233 §1 k.p.c. ustalił stan faktyczny sprawy, co sprawiło, że Sąd Apelacyjny przyjął go za własny. Dodatkowo zauważyć należy, że fakty przyjęte za podstawę wydania zaskarżonego wyroku nie zostały zakwestionowane przez stronę skarżącą.

Sąd Apelacyjny ustalił dodatkowo, że wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2020 r. Sąd Okręgowy w Krakowie na skutek apelacji pozwanego w sprawie z powództwa R. D., J. W., D. P., I. C., S. K. i B. K. przeciwko Skarbowi Państwa – Wojewodzie (...) zmienił wyrok Sądu Rejonowego dla K. wK. zasądzający odszkodowania z tytułu tożsamego jak w niniejszej sprawie jedynie w zakresie odsetek oraz kosztów procesu (wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie – k. 321). Okoliczność ta była w sprawie niesporna, a nadto znana z urzędu.

Zarzut naruszenia prawa materialnego okazał się nietrafiony.

Sąd Okręgowy nie mógł naruszyć art. art. 417¹ k.c., albowiem, prawidłowo zresztą, jako podstawę prawną rozstrzygnięcia o roszczeniu odszkodowawczym powodów przyjął art. 160 §1 k.p.a., który obowiązywał w dacie wydawania nieważnej decyzji administracyjnej, wskazywanej jako źródło szkody, w przeciwieństwie do przepisu wskazanego w pierwszej kolejności. Treść apelacji nie pozostawia jednak żadnych wątpliwości co do tego, że jedyną sporną przesłanką odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego pozostało istnienie adekwatnego związku przyczynowego w rozumieniu art. 361 §1 k.c. między wydaniem nieważnej decyzji a szkodą poprzednika prawnego powodów.

Zgodzić należy się z Sądem pierwszej instancji co do tego, że w rozpoznawanej sprawie należy mówić o pośrednim związku przyczynowym między orzeczeniem z 2 stycznia 1950 r. a utratą własności nieruchomości przez W. D. (1). Jak stwierdził powiem Wojewoda (...) w decyzji stwierdzającej nieważność ww. orzeczenia, było ono niewykonalne z uwagi na nieokreślenie przedmiotu przejęcia. Nie zmienia to bezspornego faktu, że wydanie nieważnego orzeczenia dało Skarbowi Państwa podstawę do objęcia nieruchomości we władanie, a następnie rozporządzenia nią na rzecz osób trzecich.

Podstawę wydania wobec W. D. (1) orzeczenia z 2 stycznia 1950 r. stanowiły przepisy dekretu z dnia 27 lipca 1949 r. o przejęciu na własność Państwa nie pozostających w faktycznym władaniu właścicieli nieruchomości ziemskich, położonych w niektórych powiatach województwa (...) (Dz. U. Nr 46, poz. 339). Słusznie zwrócił uwagę Sąd Okręgowy na fakt, że art. 1 ust. 1 ww. dekretu stwarzał jedynie możliwość przejęcia nieruchomości przez Skarb Państwa. Nie miało to charakteru obligatoryjnego, a tym bardziej nie następowało z mocy prawa. Podzielić należy pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2018 r., sygn. akt I CSK 188/17, zgodnie z którym stwierdzenie nieważności decyzji, podobnie jak stwierdzenie, że decyzja została wydana z naruszeniem prawa, stanowi wypełnienie podstawowej przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej przewidzianej w art. 160 §1 k.p.a. Okoliczność, czy nieruchomość poprzednika prawnego powoda w danej sytuacji podlegałaby przejęciu na podstawie wskazanego dekretu nie ma jakiegokolwiek znaczenia w sytuacji, gdy stwierdzono nieważność decyzji wydanej w tym przedmiocie, w następstwie czego została ona skutecznie wyeliminowana z obrotu prawnego. Nieważność decyzji administracyjnej powoduje, że ustają skutki związane z jej wydaniem, niezależnie od tego, czy nieważność została stwierdzona w związku z naruszeniem przepisów postępowania czy przepisów materialnoprawnych.

Za nieudaną uznać należało próbę zanegowania istnienia związku przyczynowego pomiędzy wydaniem nieważnego orzeczenia a szkodą. W powoływanym wyżej wyroku Sądu Najwyższego, wydanym w analogicznym stanie faktycznym, trafnie wskazano, że gdyby nie doszło do wydania tego orzeczenia, to poprzednik prawny powoda nie poniósłby szkody w postaci utraty prawa własności nieruchomości. Zdarzeniem wyrządzającym szkodę było wydanie wadliwej decyzji administracyjnej, a stwierdzenie, że decyzja została wydana z naruszeniem prawa przesądza o bezprawności, jako zasadzie odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę poniesioną na skutek tej decyzji.

Słusznie także zwrócił uwagę Sąd pierwszej instancji na fakt, że w rozpoznawanej sprawie skala uchybień nieważnego orzeczenia była tak znaczna, że nie dało się nawet obecnie zidentyfikować, czego w istocie dotyczyła. Brak jest w tych okolicznościach racjonalnych podstaw do przyjęcia, że wydana mogłaby zostać decyzja prawidłowa, ważna i wykonalna.

Apelacja nie mogła zostać uwzględniona także z innego powodu. Pierwotnie następcy prawni W. D. (1) dochodzili zapłaty odszkodowania na swoją rzecz przed Sądem Rejonowym dla K.w K. Na skutek zmiany wartości przedmiotu sporu, żądania M. H. i T. D. (1) (poprzednika prawnego W. D. (1)) przekazane zostały do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Krakowie. Przed rozpoznaniem apelacji w sprawie niniejszej uprawomocniło się orzeczenie Sądu Rejonowego zasądające świadczenia na rzecz następców prawnych W. D. (1). Z tą chwilą zaistniały zatem skutki przewidziane art. 365 §1 k.p.c. Nie można zapominać, że osobą pierwotnie uprawnioną do dochodzenia roszczenia odszkodowawczego był właściciel gospodarstwa. To między nim a Skarbem Państwa istniał stosunek zobowiązaniowy wynikający z deliktu. Uprawnienia powodów, tak tych w sprawie (...) Sądu Rejonowego dla K.w K. jak i tych którzy swoich praw dochodzili przed Sądem Okręgowym w sprawie obecnie rozpoznawanej, miały charakter pochodny, wywodzony ze spadkobrania. Kwestia odpowiedzialności Skarbu Państwa za wydanie nieważnego orzeczenia z dnia 2 stycznia 1950 r. została zatem już prawomocnie przesądzona.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

Za podstawę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego, które po stronie powodów ograniczyły się do wynagrodzenia radcy prawnego przyjęto art. 98 §1 k.p.c. w zw. z art. 391 §1 k.p.c. oraz §2 pkt 6 w zw. z §10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 1804 ze zm.).

SSA Marek Boniecki SSA Jan Kremer SSO Wojciech Żukowski